

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (трети състав)

10 декември 2009 година *

По дело C-345/08

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 234 ЕО от Verwaltungsgesicht Schwerin (Германия) с акт от 8 юли 2008 г., постъпил в Съда на 28 юли 2008 г., в рамките на производство по дело

Krzysztof Peśła

срещу

Justizministerium Mecklenburg-Vorpommern,

СЪДЪТ (трети състав),

състоящ се от: г-н J. N. Cunha Rodrigues, председател на втори състав, изпълняващ функцията на председател на трети състав, г-жа P. Lindh, г-н A. Rosas, г-н U. Löhmus и г-н A. Ó Caoimh (докладчик), съдии,

* Език на производството: немски.

генерален адвокат: г-жа E. Sharpston,
секретар: г-жа C. Strömholm, администратор,

предвид изложеното в писмената фаза на производството и в съдебното заседание от 2 юли 2009 г.,

като има предвид становищата, представени:

- за M. Pešla, от адв. B. Kemper, Rechtsanwalt,
- за германското правителство, от г-н M. Lumma и г-жа J. Kemper, в качеството на представители,
- за чешкото правителство, от г-н M. Smolek, в качеството на представител,
- за гръцкото правителство, от г-жа E. Skandalou и г-жа S. Vodina, в качеството на представители,
- за Ирландия, от г-н D. O’Hagan, в качеството на представител, подпомаган от г-н M. Collins, SC, и г-н D. Dodd, BL, както и от г-жа K. Keane, BL,
- за унгарското правителство, от г-жа J. Fazekas и г-жа K. Veres, както и от г-н M. Fehér, в качеството на представители,

- за австрийското правителство, от г-н E. Riedl, в качеството на представител,

- за финландското правителство, от г-жа A. Guimaraes-Purokoski, в качеството на представител,

- за Комисията на Европейските общности, от г-н H. Støvlbæk и г-н M. Adam, както и от г-жа M. Vollkommer, в качеството на представители,

предвид решението, взето след изслушване на генералния адвокат, делото да бъде разгледано без представяне на заключение,

постанови настоящото

Решение

- 1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на член 39 ЕО.

- 2 Запитването е отправено в рамките на спор между г-н Peśla, полски гражданин, и Justizministerium Mecklenburg-Vorpommern (Министерство на правосъдието на провинция Mecklenburg-Vorpommern) по повод отказа на последното да го допусне — без да полага изпит за правоспособност по юридическите дисциплини, които са задължителни за т.нар. „erstes juristisches Staatsexamen“ (първи държавен изпит по право, наричан по-нататък „първи държавен изпит“) — до стаж за подготовка за юридическите професии в качеството на стажант по право („Rechtsreferendar“).

Национална правна уредба

- 3 От акта за преюдициално запитване е видно, че за упражняването на всички регламентирани юридически професии в Германия е необходимо по принцип получаването на „Befähigung zum Richteramt“ (правоспособност за упражняване на съдийска длъжност). В съответствие с член 5, параграф 1 от германския Закон за съдиите (Deutsches Richtergesetz, наричан по-нататък „DRiG“) тази правоспособност се предоставя на лица, които са положили успешно първия държавен изпит след завършване на висшето си образование по право, както и втория държавен изпит след подготвителен стаж („Rechtsreferendariat“, наричан по-нататък „подготвителен стаж“).
- 4 Според член 5а, параграф 2 от DRiG университетското образование, поне две години от което трябва да са проведени в Германия, се състои от задължителни дисциплини и специализирани дисциплини с възможност за избор. Задължителните дисциплини се отнасят до основните аспекти на гражданското право, наказателното право, публичното право и процесуалното право, включително дисциплини, които засягат европейското право, юридическата методология и основните аспекти на философията, историята и социологията. Специализираните дисциплини имат за цел да допълнят следването, да задълбочат знанията по свързаните с тях задължителни дисциплини и да придадат междудисциплинарно и международно измерение на правото.
- 5 По силата на член 5d, параграф 2, първо изречение от DRiG дисциплините, предмет на първия държавен изпит, трябва да бъдат така разпределени, че изучаването им да може да бъде завършено за четири години и половина. По смисъла на член 5, параграф 1 от същия закон този първи изпит се състои в университетски изпит по различни специализирани дисциплини и в държавен изпит по задължителните дисциплини. Според третото изречение от посочения параграф 2 този последен изпит се полага в писмена и устна форма.
- 6 В съответствие с член 5, параграф 2 от DRiG, трябва да има съгласуваност между следването и подготвителния стаж по отношение на съдържанието. Според член 5b от същия закон подготвителният стаж е с продължителност две години и включва задължителни етапи, както и един или няколко факултативни етапа.

По силата на същия член задължителната част от стажа се провежда в редовен граждански съд, в прокуратурата или в наказателен съд, в държавната администрация и при адвокат. В съответствие с член 5, параграф 3, първо изречение от DRiG писмената част от втория държавен изпит трябва да се проведе между осемнадесетия и двадесет и първия месец от подготвителния стаж.

- 7 Член 5b, параграф 4 от DRiG предвижда, че всяка от задължителните части на подготвителния стаж продължава три месеца, с изключение на стажа, който се провежда при адвокат и продължава девет месеца.
- 8 В рамките на това обучение и по силата на член 10 от Закона за устройството на съдилищата (Gerichtsverfassungsgesetz, наричан по-нататък „GVG“) стажантите по право могат под наблюдението на съдия да разглеждат молбите за правна помощ, да провеждат разпит на страните в производството, с изключение на разпита по наказателни дела, да събират доказателства и да ръководят съдебни заседания. Член 142, параграф 3 от GVG предвижда, че стажантите по право могат да изпълняват функциите на прокурор под неговия надзор.
- 9 От компетентността на провинциите е да уточнят подробностите във връзка с тази правна уредба. Според член 21, параграф 3 от Закона на провинция Mecklenburg-Vorpommern относно обучението на юристи (Gesetz über die Juristenausbildung im Land Mecklenburg-Vorpommern, наричан по-нататък „JAG-M-V“) стажът за подготовка на стажант по право се провежда в рамките на обучение с публичноправен характер. Стажантите по право получават месечна издръжка по силата на член 21a, параграф 2 от JAG-M-V. По време на подготвителния стаж те подлежат на йерархичен контрол и трябва да изпълняват инструкциите на обучаващото ги лице съгласно член 36, параграфи 1 и 2 от Правилника за приложение на Закона за обучението на юристи (Verordnung zur Ausführung des Juristenausbildungsgesetzes, наричан по-нататък „JAO M-V“). По силата на член 24 от JAG-M-V периодът на подготвителното обучение изтича в деня, в който се обяви, че изпитът е бил издържан или че първият поправителен изпит не е бил издържан.

10 Според член 6, параграф 1 от DRiG допускането до подготвителен стаж се обуславя от успешното полагане на първия държавен изпит. По силата на член 112a от същия закон ако гражданин на държава — членка на Европейския съюз, е получил в нея диплома за висше образование по право, даваща му право да бъде допуснат в тази държава членка до обучение за адвокат след завършването на висше образование, той може да поиска признаването на тази диплома за висше образование в Германия за равностойна на първи държавен изпит. При установяване на равностойността равностойността заинтересованото лице се допуска до подготвителния стаж.

11 От преписката по делото следва, че член 112a от DRiG, озаглавен „Преценка на равностойността във връзка с допускането до подготвителния стаж за юридическите професии“, е приет след Решение на Съда от 13 ноември 2003 г. по дело *Morgensbesser* (C-313/01, Recueil, стр. I-13467). Този член гласи:

„(1) Гражданите на държава — членка от Европейския съюз, на друга държава, страна по Споразумението за европейското икономическо пространство, или на Швейцария, които притежават диплома за висше образование по право, придобита в една от тези държави и даваща достъп в посочената държава до обучение след завършване на висшето образование за професията на европейски адвокат в съответствие с член 1 от Закона за дейността на европейските адвокати в Германия, се допускат по тяхно искане до подготвителния стаж, ако техните знания и умения съответстват на удостоверените посредством успешното полагане на държавния изпит по задължителните дисциплини по смисъла на член 5, параграф 1.

(2) При изследването на знанията и уменията, които се изискват в параграф 1, се вземат под внимание дипломата за висше образование и представените удостоверения, по-специално дипломите, резултатите от изпити или всеки друг документ, който удостоверява умения или съответен професионален опит. Ако въпросната проверка не установи равностойност или установи само частична такава, при поискване може да се проведе изпит за правоспособност.

(3) Изпитът за правоспособност е държавен изпит, който трябва да бъде положен на немски език и има за цел да провери необходимите знания

в областта на германското право, както и способността на кандидата да премине успешно подготвителния юридически стаж. Изпитните дисциплини са гражданско право, наказателно право и публично право, заедно със съответното процесуално право. Писмената част от държавния изпит по задължителните дисциплини трябва да се положи за изброените във второто изречение юридически области, чието владение в достатъчна степен все още не е било проверено в рамките на изпита, посочен в параграф 2, първо изречение.

(4) Кандидатът се допуска до изпит за правоспособност, когато:

1. положи успешно изпитите, които са необходими за полагането на държавен изпит по задължителните дисциплини според правото на провинцията, в която се провежда изпитът, като този брой трябва все пак да отговаря на поне половината от изпитните материи, предвидени в посочения държавен изпит, и
2. положи успешно изпити в поне две от изброените в параграф 3, второ изречение юридически области, от които поне един изпит в областта на гражданското право.

Ако владението в достатъчна степен на една от изброените в параграф 3, второ изречение юридически области вече е било установено в рамките на изследването по смисъла на параграф 2, първо изречение, изпитите в тази област се считат за успешно издържани.

(5) Изпит за правоспособност може да бъде положен повторно само веднъж.

- (6) Установяването на равностойност по смисъла на параграф 1 се счита за успешно положен първи държавен изпит по смисъла на член 5, параграф 1.

[...]“.

Спорът по главното производство и преюдициалните въпроси

- 12 През декември 2003 г. г-н Peśla завършва висшето си образование в юридическия факултет на университета в Познан (Полша), получавайки диплома с образователно-квалификационна степен магистър („magister“). През януари 2005 г., след завършването на германско-полско юридическо обучение, юридическият факултет на университета във Франкфурт на Одер (Германия), в който той следва от 1998 г. паралелно с обучението си в Полша, му предоставя академичното звание „Master of German and Polish Law“, а през февруари 2005 г. — академичното звание „Bachelor of German and Polish Law“.
- 13 През ноември 2005 г. г-н Peśla подава искане за допускане до подготвителен стаж за юридическите професии в провинция Mecklenburg-Vorpommern. В подкрепа на искането си, заедно с представянето на други доказателствени документи — като кредити по различни образователни програми, както и документи, които удостоверяват професионалния му опит, посещавани курсове и обучения — той се позовава на решението по дело Morgenbesser, посочено по-горе.
- 14 С решение от 27 март 2007 г. Justizministerium Mecklenburg-Vorpommern отхвърля искането за установяване на равностойност по смисъла на член 112а от DRiG. Според него критерият, който позволява да се прецени равностойността, е придобиването на знанията, необходими за полагането на първия държавен изпит по задължителните дисциплини по смисъла на член 5, параграф 1 от същия закон. Знанията в областта на чуждестранно право не могат да бъдат признати като равностойни, предвид съществуващите разлики с германското право. От друга страна, според решението за отказ знанията в областта на германското право, които се изискват за получените от г-н Peśla кредити според

учебния план на Master of German and Polish Law, са на значително по-ниско ниво от това за писмената част на първия държавен изпит по задължителните дисциплини.

- 15 Въпреки това в посоченото решение за отказ се уточнява, че г-н Pešla би могъл по негово искане да участва в изпит за правоспособност в съответствие с член 112а, параграф 3 от DRiG.
- 16 На 27 април 2007 г. г-н Pešla подава жалба срещу решението от 27 март 2007 г. пред запитващата юрисдикция. В подкрепа на жалбата той посочва основно че преценката на равностойността, направена от Justizministerium Mecklenburg-Vorpommern, противоречи на възприетите в практиката на Съда критерии. Ако знанията и уменията в областта на германското право, които се изискват за първия държавен изпит, трябваше да представляват критерият за преценка, който следва да се вземе предвид, диплома, издадена от чуждестранно висше учебно заведение, не би могла по никакъв начин да отговори на този критерий, предвид факта, че германското право по принцип не се преподава в другите държави членки.
- 17 При условията на евентуалност г-н Pešla обжалва посоченото решение за отказ на основание неотчитането в достатъчна степен на знанията, които е придобил в Германия в рамките на следване, стажове, дейност в две университетски катедри и съкратен курс за затвърждаване на учебен материал.
- 18 Justizministerium Mecklenburg-Vorpommern посочва, че обжалваното решение за отказ е обосновано. Според него не може да се установи равностойност на придобитите знания.

19 Тъй като приема, че при тези условия разрешаването на спора, с който е сезиран, зависи от условията, които член 39 ЕО поставя по отношение на установяването на равностойност по смисъла на член 112а, параграфи 1, 2 и 6 от DRiG, Verwaltungsgericht Schwerin решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

- „1) Съответства ли на член 39 ЕО положение, при което установяването на равностойност по смисъла на член 112а, параграфи 1 и 2 от [DRiG] се прави само ако от представените документи може да се заключи, че гражданинът на Общността разполага със същите знания и умения, които са предмет на проверка от (германския юридически) изпит по задължителните дисциплини съгласно член 5, параграф 1 от [DRiG]?
- 2) При отрицателен отговор на първия въпрос:

Изисква ли член 39 ЕО единственият критерий за преценка на равностойността, който съответства на общностното право, да е дали получената в ЕС диплома за висше образование от гражданин на Общността, заедно с представените към нея доказателства за обучение или професионален опит, е сравнима от гледна точка на (интелектуалното) ниво на образование и на положените във връзка с това усилия с [първия държавен изпит]?

- 3) При отрицателен отговор на втория въпрос:

Съответства ли на член 39 ЕО положението, при което установяването на равностойността по смисъла на член 112а, параграфи 1 и 2 от [DRiG] все пак се свързва с изпитния материал от задължителните дисциплини от (германския) първи (юридически) държавен изпит, но на фона на вече успешно придобитото другаде на територията на Общността юридическо образование се поставят само леко „понижени“ изисквания?“

По преюдициалните въпроси

- 20 Първите два въпроса, които следва да се разгледат заедно, се отнасят до това какви са знанията, които трябва да се вземат като отправна точка, за да се прецени дали подателят на искане за пряко допускане до подготвителен стаж за юридическите професии, т.е. без да се полагат предвидените за тази цел изпити, притежава ниво на знания, равностойно на нивото, което обичайно се изисква за допускане до такъв стаж в съответната държава членка. Първият въпрос се отнася също до това дали посочените знания трябва да са в областта на правото на приемащата държава членка, докато вторият въпрос има за цел да се определи дали, обратно, знанията в областта на правото на друга държава членка могат да се считат за равностойни на знанията, необходими за допускане до подготвителен стаж за юридическите професии в приемащата държава членка, от гледна точка както на нивото на обучение, така и на времето и усилията, положени за тази цел.
- 21 С третия въпрос запитващата юрисдикция иска по същество да се установи дали е възможно общностното право да изисква нивото на знания в областта на правото на приемащата държава членка, които са необходими за допускане до подготвителния юридически стаж, задължително предхождащ втория юридически държавен изпит и допускането до юридическите професии, да бъде в известна степен понижено, за да се насърчи свободното движение на хора.

По първите два въпроса

- 22 За да се отговори на първите два въпроса, следва да се напомни в самото начало, че лице, които се намира в положението на г-н Peßla, не може в спора по главното производство да се позовава на вторичното общностно право за признаване на академичните му квалификации и професионален опит с цел допускане до практическата част от образованието, необходимо за упражняване на юридическите професии в Германия.

- 23 Всъщност Директива 98/5/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 16 февруари 1998 година относно улесняване на постоянното упражняване на адвокатската професия в държава членка, различна от държавата, в която е придобита квалификацията (ОВ L 77, стр. 36; Специално издание на български език, 2007 г., глава 6, том 3, стр. 24) се отнася само до адвокат, който е придобил изцяло квалификацията си в държавата членка по произход (вж. Решение по дело *Morgenbesser*, посочено по-горе, точка 45). Освен това от преписката по делото следва, че стажът в областта на правото се счита за практическата част от обучението, което е необходимо за упражняване на юридическите професии в Германия. От това следва, че тази дейност не може да се квалифицира като „регламентирана професия“ по смисъла на Директива 89/48/ЕИО на Съвета от 21 декември 1988 година относно обща система за признаване на дипломите за висше образование, издадени след завършването на професионално образование и обучение с минимална продължителност от три години (ОВ L 19, 1989 г., стр. 16; Специално издание на български език, 2007 г., глава 5, том 2, стр. 76), изменена с Директива 2001/19/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 14 май 2001 година (ОВ L 206, стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 5, том 6, стр. 60), отделна от германските юридически професии в тесен смисъл, като тази на адвоката (вж. по аналогия Решение по дело *Morgenbesser*, посочено по-горе, точки 46—55).
- 24 Както е потвърдено в съдебното заседание, към момента на осъществяване на фактите по главното производство г-н Peśla обаче не е имал необходимата професионална квалификация, за да упражнява професията на адвокат в Полша.
- 25 От практиката на Съда следва, че както член 39 ЕО, който е изрично посочен в поставените въпроси, така и член 43 ЕО могат да се приложат спрямо положение като това в главното производство.
- 26 На първо място, от преписката по делото, и по-специално от становището на германското правителство, следва, че от една страна, по време на стажа си стажантите по право трябва да приложат на практика знанията, които са придобили по време на следването си, подпомагайки по този начин дейностите, извършвани от ръководителя на техния стаж, под указанията на последния, а от друга страна, в хода на обучението си те получават възнаграждение под формата на месечна издръжка. Във връзка с това Съдът вече е приел, че след като стажантите по право упражняват реална и ефективна дейност като наето лице, те трябва да се считат за работници по смисъла на член 39 ЕО (вж. в този смисъл Решение от 17 март 2005 г. по дело *Kranemann*, C-109/04, Recueil, стр. I-2421, точки 12—18).

- 27 На второ място, предвиденият в германската правна уредба подготвителен стаж представлява обучение и предпоставка, необходими по-специално за упражняването на професията на адвокат в Германия — регламентирана професия, спрямо която се прилага член 43 ЕО (вж. по аналогия Решение по дело *Morgenbesser*, посочено по-горе, точка 60).
- 28 Следва да се посочи освен това, че приложението на тези два члена не може да се изключи в делото по главното производство въз основа на изключенията, предвидени съответно в член 39, параграф 4 ЕО за „заетостта в публичната администрация“ и в член 45, първа алинея ЕО за „дейности, които в [дадена държава членка] са свързани, макар и епизодично, с упражняването на публична власт“.
- 29 Всъщност доколкото стажантът по право осъществява част от стажа си извън публичния сектор, достатъчно е да се напомни, че понятието за заетост в публичната администрация не включва заетостта при частноправен субект или юридическо лице по частното право, каквито и да са задълженията на работника (вж. Решение от 29 октомври 1998 г. по дело Комисия/Испания, C-114/97, *Rescueil*, стр. I-6717, точка 33, както и Решение по дело *Kranemann*, посочено по-горе, точка 19).
- 30 Въпреки че в спора, до който се отнася Решение по дело *Kranemann*, посочено по-горе, става въпрос за една част от въпросния подготвителен стаж, която трябва да се проведе извън публичния сектор, следва да се напомни, че доколкото стажантът по право осъществява част от обучението си в редовен граждански съд, прокуратурата или наказателен съд, той — както подчертава германското правителство в съдебното заседание — действа в съответствие с инструкциите и под надзора на ръководител на стажа, както впрочем следва от разпоредбите на GVG и на JАРО M-V, цитирани в точки 8 и 9 от настоящото решение.
- 31 Следователно дейността на стажанта по право не попада в приложното поле на предвиденото в член 39, параграф 4 ЕО изключение, прилагащо се спрямо заетост, която, макар да е от ресора на държавата или на други органи на публичното право, все пак не включва никакво съдействие за осъществяването на

задачи, присъщи на публичната администрация в тесен смисъл (вж. по-специално Решение от 17 декември 1980 г. по дело Комисия/Белгия, 149/79, Recueil, стр. 3881, точка 11, както и Решение от 30 септември 2003 г. по дело Anker и др., C-47/02, Recueil, стр. I-10447, точка 59).

- 32 От друга страна, дерогацията, предвидена в член 45, първа алинея ЕО, трябва да се ограничи до дейностите, които, разгледани сами по себе си, представляват пряко и специфично участие в упражняването на публичната власт (вж. по-специално Решение от 21 юни 1974 г. по дело Reyners, 2/74, Recueil, стр. 631, точка 45, Решение от 13 юли 1993 г. по дело Thijssen, C-42/92, Recueil, стр. I-4047, точка 8 и Решение от 31 май 2001 г. по дело Комисия/Италия, C-283/99, Recueil, стр. I-4363, точка 20).
- 33 Ето защо по причини, аналогични на посочените в точка 30 от настоящото решение, дейността на стажант по право, дори когато се упражнява в публичния сектор, не попада в приложното поле на предвиденото в член 45, първа алинея ЕО изключение (вж. по аналогия и Решение по дело Thijssen, посочено по-горе, точки 22 и 23).
- 34 Необходимо е да се посочи също, че при липса на хармонизация на условията за достъп до дадена професия държавите членки имат право да определят знанията и квалификациите, необходими за упражняването на тази професия, и да изискват представянето на диплома, удостоверяваща притежаването на тези знания и квалификации (вж. Решение от 15 октомври 1987 г. по дело Heylens и др., 222/86, Recueil, стр. 4097, точка 10, Решение от 7 май 1991 г. по дело Vlassoroulou, C-340/89, Recueil, стр. I-2357, точка 9 и Решение от 7 май 1992 г. по дело Aguirre Borrell и др., C-104/91, Recueil, стр. I-3003, точка 7).
- 35 Важно е все пак да се напомни, че общностното право налага ограничения на упражняването на тази компетентност от държавите членки, доколкото националните разпоредби, приети във връзка с това, не могат да представляват необоснована пречка пред ефективното упражняване на основните свободи, гарантирани от членове 39 ЕО и 43 ЕО (вж. Решение по дело Heylens и др., посочено по-горе, точка 11, както и Решение от 31 март 1993 г. по дело Kraus, C-19/92, Recueil, стр. I-1663, точки 28 и 32).

- 36 Във връзка с това от практиката на Съда следва, че национални разпоредби, които установяват условия за квалификация, дори когато са приложени без дискриминация, основана на гражданство, могат да доведат до възпрепятстване на упражняването на посочените основни свободи, ако въпросните национални разпоредби не отчитат вече придобитите от заинтересованото лице в друга държава членка знания и квалификации (вж. в този смисъл Решение по дело *Vlassoroulou*, посочено по-горе, точка 15, Решение по дело *Kraus*, посочено по-горе, точка 32, Решение от 22 март 1994 г. по дело Комисия/Испания, C-375/92, *Recueil*, стр. I-923, точка 18 и Решение по дело *Morgenbesser*, посочено по-горе, точки 61 и 62).
- 37 От това следва, че когато разглеждат искането на гражданин от друга държава членка за допускане до период от практическо обучение с цел последващо упражняване на регламентирана професия, властите на дадена държава членка са длъжни да вземат предвид професионалната квалификация на заинтересованото лице, като сравнят, от една страна, квалификацията, удостоверена с неговите дипломи, сертификати и други документи, както и посредством съответния му професионален опит, и от друга страна, професионалната квалификация, която се изисква от националното законодателство (вж. в този смисъл по-специално Решение по дело *Vlassoroulou*, посочено по-горе, точка 16 и Решение по дело *Morgenbesser*, посочено по-горе, точки 57 и 58).
- 38 Тази съдебна практика е израз на принцип, присъщ на установените в Договора за ЕО основни свободи (вж. в този смисъл Решение от 14 септември 2000 г. по дело *Hocsman*, C-238/98, *Recueil*, стр. I-6623, точка 24 и Решение от 22 януари 2002 г. по дело *Dreessen*, C-31/00, *Recueil*, стр. I-663, точка 25). По този начин, както следва по-специално от точка 61 от Решение по дело *Morgenbesser*, посочено по-горе, анализът не се различава според това дали има позоваване на свободното движение на работниците или на свободата на установяване, за да се оспори отказ като този в главното производство за допускане на кандидат от държава членка, различна от Федерална република Германия, до подготвителен стаж, без да се полага изпит за правоспособност по юридическите дисциплини, които са задължителни за първия държавен изпит.
- 39 Както Съдът многократно е постановявал, процедурата по сравнително изследване, посочена в точка 37 от настоящото решение, трябва да позволи на властите на приемащата държава членка да се уверят обективно, че по отношение на своя притежател чуждестранната диплома удостоверява знания и квалификации, които, ако не идентични, са поне равностойни на удостоверените с националната диплома. Тази преценка на равностойността на чуждестранната диплома трябва да се направи изключително въз основа на нивото на знанията и квалификациите, които — предвид естеството и продължителността на

следването и практическото обучение, свързано с него — тази диплома позволява да се предположат у притежателя ѝ (вж. Решение по дело Heylens и др., посочено по-горе, точка 13, Решение по дело Vlassoroulou, посочено по-горе, точка 17, Решение по дело Aguirre Borrell и др., посочено по-горе, точка 12, Решение от 22 март 1994 г. по дело Комисия/Испания, посочено по-горе, точка 13 и Решение по дело Morgenbesser, посочено по-горе, точка 68).

40 Ако това сравнително изследване на дипломите доведе до констатацията, че знанията и квалификациите, удостоверени с чуждестранната диплома, съответстват на изискваните от националните разпоредби, държавата членка е длъжна да приеме, че тази диплома отговаря на условията, поставени в тях. Ако, напротив, сравнението посочва само частично съответствие между тези знания и квалификации, приемащата държава членка е в правото си да изисква от заинтересованото лице да докаже, че е придобило липсващите знания и квалификации (вж. Решение по дело Vlassoroulou, посочено по-горе, точка 19, Решение по дело Aguirre Borrell и др., посочено по-горе, точка 14, Решение от 8 юли 1999 г. по дело Fernández de Bobadilla, C-234/97, Recueil, стр. I-4773, точка 32, Решение по дело Morgenbesser, посочено по-горе, точка 70 и Решение от 7 октомври 2004 г. по дело Markopoulos и др., C-255/01, Recueil, стр. I-9077, точки 64 и 65).

41 Във връзка с това компетентните национални власти следва да преценят дали знанията, придобити в приемащата държава членка в рамките или на един учебен курс, или на практически опит, са достатъчни, за да се установи притежаването на липсващите знания (Решение по дело Vlassoroulou, посочено по-горе, точка 20, Решение по дело Fernández de Bobadilla, посочено по-горе, точка 33 и Решение по дело Morgenbesser, посочено по-горе, точка 71).

42 Основавайки се на посочената в предходните три точки от настоящото решение съдебна практика, и по-специално на точка 68, както и на първото изречение от точка 70 от Решението по дело Morgenbesser, посочено по-горе, г-н Pešla изтъква, че за да се приложи национална разпоредба като член 112 а, параграфи 1 и 2 от DRiG по начин, който съответства на общностното право, трябва да се държи сметка главно за знанията и квалификациите, които са били придобити в държавата членка по произход, в конкретния случай Република Полша, а когато е необходимо, да се вземат предвид само при условията на евентуалност знанията и квалификациите, придобити в областта на правото на приемащата държава членка, в конкретния случай Федерална република Германия. Той смята, че ако знанията и уменията в областта на германското право са отправна точка за целите на сравнението, което трябва да се направи, чуждестранната диплома

в никакъв случай не би могла да отговори на изискванията, предвид факта, че по принцип германското право не се преподава в другите държави членки. По този начин според него свободното движение било на практика изключено за младите юристи, които са придобили квалификации в държава членка, различна от Федерална република Германия.

43 Това твърдение се основава на погрешен прочит на съдебната практика, на която то се позовава.

44 Всъщност според тази съдебна практика в рамките на сравнителното изследване, посочено в точки 37 и 39—41 от настоящото решение, дадена държава членка може да вземе предвид обективни разлики, които се отнасят както до правната уредба на въпросната професия в държавата членка, от която идва лицето, така и до приложното ѝ поле. В случая с професията на адвоката дадена държава членка следователно има право да направи сравнително изследване на дипломите, като държи сметка за посочените разлики между съответните национални правни системи (вж. Решение по дело *Vlassorouloou*, посочено по-горе, точка 18 и Решение по дело *Morgenbesser*, посочено по-горе, точка 69).

45 Както следва от съдебната практика, посочена в точка 37 от настоящото решение, и, обратно на изтъкнатото от г-н Pešla, знанията, удостоверени с издадена в друга държава членка диплома, и квалификациите и/или професионалният опит, получени в други държави членки, както и опитът, придобит в държавата членка, в която кандидатът иска вписване, трябва да се разгледат именно спрямо професионалната квалификация, която се изисква от законодателството на приемащата държава членка (вж. в този смисъл и Решение по дело *Aguirre Borrell* и др., посочено по-горе, точка 11, Решение от 1 февруари 1996 г. по дело *Arانيتis*, С-164/94, Recueil, стр. I-135, точка 31, Решение по дело *Dreessen*, посочено по-горе, точка 24 и Решение по дело *Morgenbesser*, посочено по-горе, точка 67).

46 Така фактът, че юридическото образование в областта на правото на една държава членка може да бъде сравнимо, от гледна точка на нивото на полученото обучение и на времето и вложените усилия за тази цел, с образованието, което има за цел да предостави знанията, удостоверени посредством изискваната в друга държава членка квалификация, не може сам по себе си да доведе — в рамките на сравнителното изследване, посочено в точки 37 и 39—41 от настоящото решение — до задължение да се поставят в по-благоприятно

положение не знанията, изисквани от националните разпоредби на държавата членка, в която кандидатът иска да се възползва от професионалното обучение, необходимо за упражняване на юридическите професии, а знанията, основно отнасящи се до правото на първата държава членка и удостоверени посредством получени в тази последна държава квалификации. Всъщност както посочва запитващата юрисдикция, довод като поддържания от г-н Pešla като главно искане, доведен до крайност, би означавал да се приеме, че даден кандидат би бил допуснат до подготвителен стаж, без да притежава и най-малки знания по германско право или по немски език.

47 Освен това, доколкото г-н Pešla изтъква при условията на евентуалност, че знанията по германско право, които е придобил в хода на обучението си в университет в Германия, са били взети предвид в недостатъчна степен от Justizministerium Mecklenburg-Vorpommern, достатъчно е да се напомни, че не е от компетентността на Съда в конкретния случай да определи дали германските власти имат основание да считат доказателствени документи като представените от г-н Pešla за недостатъчни.

48 Предвид гореизложеното, на първите два въпроса следва да се отговори, че член 39 ЕО трябва да се тълкува в смисъл, че знанията, които трябва да се вземат като отправна точка за целите на преценката на равностойността на образование в резултат на искане за пряко допускане до подготвителен стаж за юридическите професии, без да се полагат предвидените за това изпити, са знанията, удостоверени посредством квалификацията, изисквана в държавата членка, където кандидатът иска да бъде допуснат до такъв стаж.

По третия въпрос

49 Стретия въпрос запитващата юрисдикция иска по същество да се установи дали за целите на изследването на равностойността, което трябва да се направи в съответствие с точки 37 и 39—41 от настоящото решение, нивото на знанията, които се изискват в областта на правото на приемащата държава членка, следва да се занижи, дори леко, за да се придаде полезно действие на член 39 ЕО.

- 50 В това отношение полезното действие на член 39 ЕО не налага прилагането на по-занижени изисквания спрямо упражняването на професионална дейност в дадена държава членка в сравнение с тези, които обикновено се прилагат за гражданите на тази държава.
- 51 В посочената в точки 34—41, 44 и 45 от настоящото решение съдебна практика Съдът е признал нуждата от съчетаване на квалификациите, необходими за упражняването на определена професия, с императивните изисквания за ефективно упражняване на основните свободи, гарантирани в членове 39 ЕО и 43 ЕО (във връзка с това вж. по-специално Решение по дело *Heylens* и др., посочено по-горе, точка 13).
- 52 Така от съдебната практика следва, че посоченото в точка 39 от настоящото решение изследване на равностойността трябва да се извърши, като се вземе предвид като съвкупност обучението, академично и професионално, което може да посочи заинтересованото лице, за да се прецени дали може да се приеме, че тази съвкупност отговаря, дори отчасти, на изискванията за упражняване на съответната дейност (в този смисъл вж. по-специално Решение по дело *Morgenbesser*, посочено по-горе, точки 66 и 67). Ако това сравнително изследване установи, че посочената съвкупност отговаря само частично на тези условия, приемащата държава членка е в правото си — както следва от точка 40 от настоящото решение — да изиска от заинтересованото лице да докаже, че е придобил липсващите знания и квалификации.
- 53 Фактът, че по този начин приемащата държава членка трябва да вземе предвид знания, които съответстват само частично на удостоверените посредством професионалната квалификация, която се изисква от националното законодателство на тази държава членка, и това по начин, различен от полагането на изпити преди предоставянето на тази квалификация, вече допринася за улесняването на свободното движение на хора, както е предвидено по-специално в член 39 ЕО. Всъщност при липса на такова задължение липсата на диплома, която обикновено се изисква от гражданите на приемащата държава членка, като такава би могла да представлява съществена пречка за упражняването на юридическите професии в тази държава членка (вж. във връзка с това Решение от 28 април 1977 г. по дело *Thieffry*, 71/76, Recueil, стр. 765, както и Решение по дело *Morgenbesser*, посочено по-горе, точки 64—67).
- 54 Ето защо не може да се приеме доводът на г-н Pešla, според който член 39 ЕО би бил изпразнен от съдържание, ако приемащата държава членка може да изисква

от кандидата същото ниво на знания в областта на своето национално право като удостовереното посредством професионалната квалификация, която се изисква в приемащата държава членка за упражняване на посочените професии.

55 Освен това от преписката по делото следва, че от стажанта по право се очаква от самото начало на подготвителния стаж да сътрудничи на лицето, което го обучава, както и да извършва практически дейности под ръководството на последното. За тази цел би могло да се счита за абсолютно необходимо още преди прилагането на неговите юридически умения в рамките на такива практически дейности стажантът да разполага със същото ниво на знания в областта на германската правна уредба като това, което се удостоверява с първия държавен изпит по задължителните дисциплини. Във всеки случай като се има предвид по-специално прогресивният характер на образователния процес, изглежда много трудно в предвиденото време да се придобият знанията, които са необходими за полагане — при основателна надежда за успех — на втория държавен изпит.

56 Въпреки това макар член 39 ЕО да не налага сам по себе си намаляване на нивото на знания в областта на правото на приемащата държава членка, което се изисква в положения като това в главното производство, следва да се напомни, че този член не може да се тълкува като лишаваш държавите членки от възможността да смекчат изискванията към необходимата квалификация.

57 От това следва, че когато властите на дадена държава членка разглеждат искането на гражданин на друга държава членка да бъде допуснат до период на практическо обучение с цел последващо упражняване на регламентирана юридическа професия като подготвителния стаж, член 39 ЕО не налага сам по себе си в рамките на изследването на изискуемата равностойност тези власти да изискват само от кандидата ниво на юридическите знания, което е по-ниско от знанията, удостоверени посредством квалификацията, която се изисква в тази държава членка за достъп до такъв период на практическото обучение, без все пак посоченият член да препятства по-гъвкаво тълкуване на такава квалификация.

58 При все това е от значение възможността за частично признаване като посоченото по-специално в точка 58 от настоящото решение да не остава чисто фиктивна на практика.

59 В това отношение когато сравнението между квалификациите на съответните кандидати и знанията, които се изискват, разкрива само частично съответствие, приемащата държава членка не е непременно в правото си да изисква във всички тези положения полагането на изпити за правоспособност от същия мащаб, независимо от повече или по-малко широкия обхват на установените частични знания. Всъщност липсата на адекватно разпределяне на дисциплините, предмет на посоченото в точка 37 от настоящото решение сравнително изследване, би могла да има за резултат изключване на частичното признаване на придобитите квалификации на практика, така че заинтересованите лица би трябвало да докажат по-нататък, че са придобили не само липсващите знания, но също и тези, които могат да бъдат признати в рамките на въпросното сравнително изследване, и то на изискваното ниво.

60 Все пак следва да се уточни, че доколкото успешното полагане на националните юридически изпити като първия държавен изпит е доказателство за придобиването на знания, едновременно обширни и задълбочени в дадените юридически области, изискването за разпределяне на дисциплините, което произтича от предходната точка, не може да доведе до положение, при което обикновени и конкретни знания в някои аспекти от тези области са достатъчни, за да може заинтересованото лице да иска частичното признаване на неговите квалификации.

61 В спора по главното производство запитващата юрисдикция трябва да провери дали установеният с член 112а от DRiG режим, както се прилага от компетентните национални власти, предоставя на лицата с достатъчно обширни и задълбочени знания по важна подгрупа дисциплини, които, взети заедно, са предмет на сравнителното изследване, предвидено в параграфи 1 и 2 от посочения член, възможността за освобождаване от задължението за полагане на всички изпити, посочени в параграф 3 от същия член.

- 62 Във връзка с това следва да се изтъкне, че в отговор на въпрос, поставен от Съда в съдебното заседание, германското правителство посочва, че в хипотезата, в която даден кандидат е придобил например знания по германско гражданско право, съответстващи на нивото, което се изисква от сравнителното изследване, посочено в член 112а, параграфи 1 и 2 от DRiG, без обаче да може да докаже знания от същото ниво по германския граждански процесуален кодекс, изпитите за правоспособност, предвидени в параграф 3 от посочения член, могат да се отнасят единствено до германското гражданско процесуално право.
- 63 Следва освен това да се посочи, че при изследването на знанията и уменията, предвидено в член 112а, параграф 1 от DRiG, изглежда, че на практика наистина се поставят по-ограничени изисквания отколкото при първия държавен изпит. Всъщност от преписката по делото следва, че за разлика от получилия диплома по право в Германия, който е следвал там, кандидат, който идва от друга държава членка, не е длъжен да положи нито изпитите по специалните дисциплини, нито устните изпити.
- 64 При тези условия на пръв поглед не изглежда, че в рамките на установения с член 112а от DRiG режим възможността за частично признаване на придобитите знания, както е посочена по-специално в точка 52 от настоящото решение, е чисто фиктивна, което все пак следва да бъде проверено от запитващата юрисдикция — единствената юрисдикция, компетентна да се произнесе по тълкуването на вътрешното право.
- 65 Предвид гореизложеното на третия въпрос следва да се отговори, че член 39 ЕО трябва да се тълкува в смисъл, че когато компетентните власти на дадена държава членка разглеждат искане на гражданин на друга държава членка да бъде допуснат до период на практическо обучение с цел последващо упражняване на регламентирана юридическа професия като подготвителния стаж, този член не налага сам по себе си в рамките на изискваното от общностното право изследване на равностойността тези власти да изискват от кандидата само ниво на юридическите знания, по-ниско от знанията, удостоверени посредством квалификацията, която се изисква в тази държава членка за достъп до такъв период на практическо обучение. Следва да се уточни все пак, от една страна, че посоченият член допуска и по-голяма гъвкавост по отношение на изискваната квалификация, и от друга страна, че е важно възможността за частично признаване на знанията,

удостоверени посредством доказаните от заинтересованото лице квалификации, да не остава чисто фиктивна на практика, което следва да се провери от запитващата юрисдикция.

По съдебните разноски

⁶⁶ С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (трети състав) реши:

- 1) Член 39 ЕО трябва да се тълкува в смисъл, че знанията, които трябва да се вземат като отправна точка за целите на преценката на равностойността на образованието в резултат на искане за пряко допускане до подготвителен стаж за юридическите професии, без да се полагат предвидените за това изпити, са знанията, удостоверени посредством квалификацията, изисквана в държавата членка, където кандидатът иска да бъде допуснат до такъв стаж.
- 2) Член 39 ЕО трябва да се тълкува в смисъл, че когато компетентните власти на дадена държава членка разглеждат искане на гражданин на друга държава членка да бъде допуснат до период на практическо обучение с цел последващо упражняване на регламентирана юридическа професия като подготвителния стаж, този член не налага сам по себе си в рамките на изискваното от общностното право изследване на равностойността тези власти да изискват от кандидата само ниво на юридическите знания, по-ниско от знанията, удостоверени посредством квалификацията, която се изисква в тази държава членка за допускане до такъв период на практическо обучение. Следва да се уточни все пак, от

една страна, че посоченият член допуска и по-голяма гъвкавост по отношение на изискваната квалификация, и от друга страна, че е важно възможността за частично признаване на знанията, удостоверени посредством доказаните от заинтересованото лице квалификации, да не остава чисто фиктивна на практика, което следва да се провери от запитващата юрисдикция.

Подписи